

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Bajánkovej a sudcov JUDr. Milana Deáka a JUDr. Ľubora Šeba, v právnej veci žalobcov: 1/ **M.**, bývajúceho v B., a 2/ **B.**, bývajúcej v B., v dovolacom konaní zastúpených JUDr. J., advokátom so sídlom v B., H., proti žalovanej: **A.**, bývajúcej v B., **o ochranu osobnosti**, vedenej na Okresnom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 9C 45/2008, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 27. novembra 2008, sp. zn. 12 Co 221/2008, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **z a m i e t a** .

Žalovanej nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e :

Okresný súd v Banskej Bystrici rozsudkom zo 16. mája 2008 č.k. 9C 45/2004-64 zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia 1/ a 2/ domáhali na žalovanej zaplatenia náhrady nemajetkovej ujmy z titulu porušenia práva žalovanou na súkromný život. Rozhodol tak po zistení, že nárok, ktorého sa žalobcovia domáhajú, je síce opodstatnený, ale po preskúmaní vnesenej námietky premlčania dospel prvostupňový súd k záveru, že bolo potrebné domáhať sa tohto práva, ako práva majetkového, do uplynutia premlčacej doby, ktorá uplynula dňa 24.

septembra 2005. Návrh na začatie konania bol podaný 17. marca 2008, teda neskoro. O trovách konania súd odložil rozhodnutie na čas po právoplatnosti rozhodnutia.

Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom z 27. novembra 2008, sp. zn. 12 Co 221/2008 potvrdil odvolaním žalobcov napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa a proti svojmu rozsudku pripustil dovolanie. Odvolací súd dovolanie pripustil v rozsahu rozhodnutia o premlčaní nároku na náhradu nemajetkovej ujmy, nakoľko toto rozhodnutie považoval za otázku zásadného významu. Vo svojom odôvodnení v súlade s § 219 ods. 2 O.s.p. odkázal na dôvody rozsudku okresného súdu, s ktorými sa stotožnil a zdôraznil, že hoci boli splnené zákonné predpoklady pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, nárok na túto nemajetkovú ujmu uplatnený žalobcami po vznesení námietky premlčania nebolo možné priznať. Krajský súd považoval riešenie otázky možnosti uplatniť právo požadovať nemajetkovú ujmu v tomto prípade, tak ako to vo svojom rozsudku urobil prvostupňový súd, za správne. Naopak problematická sa mu javila otázka posúdenia premlčania v súvislosti s uplatnením tohto nároku. Aj odvolací súd bol toho názoru, že na rozdiel od práva na ochranu osobnosti, ktoré sa nepremlčuje, právo na náhradu nemajetkovej ujmy sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe. Ak je tento prostriedok obrany proti neoprávnenému zásahu vyjadrený peňažným ekvivalentom, nie je dôvod aby na rozdiel od iných nárokov majetkovej povahy, nepodliehal premlčaniu. Nakoľko uvedená otázka nie je riešená jednotne nielen v rámci judikatúry, ale rôzne názory na riešenie tejto otázky sú uvedené aj v komentároch, či inej literatúre, pripustil krajský súd v spornej otázke dovolanie. Za otázku zásadného významu považoval odvolací súd otázku premlčateľnosti, či nepremlčateľnosti práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka najmä, či platné znenie ustanovenie § 13 Občianskeho zákonníka podáva samostatnú a osobitnú úpravu zvláštnych prostriedkov občianskoprávnej ochrany osobnosti fyzickej osoby a medzi nimi tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktoré je nepremlčateľné, alebo právo na zadosťučinenie podľa ustanovenia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka je právo, ktoré sa svojou satisfakčnou funkciou podobá na reparačnú funkciu majetkového práva, teda práva na náhradu škody a premlčuje sa ako každé iné majetkové právo v trojročnej premlčacej lehote.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia, zastúpení advokátom, dovolanie. Namietali, že rozsudok krajského súdu, ako aj rozsudok okresného súdu je nesprávny, nakoľko spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci v zmysle § 241 ods. 2 písm. c) O.s.p.

V mimoriadnom opravnom prostriedku dovolatelia uviedli, že právnu kvalifikáciu v časti, v ktorej oba súdy nižšieho stupňa uznali existenciu právneho základu pre domáhanie sa uplatnených nárokov, považujú za správnu. Na druhej strane sa však oba súdy stotožnili s obranou žalovanej, keď prihliadli na jej námietku premlčania. V tejto časti považujú dovolatelia právne závery odvolacieho aj prvostupňového súdu za nesprávne. Občiansky zákonník pritom upravuje právo na ochranu osobnosti fyzickej osoby ako právo jednotné, ktorého účelom je zabezpečiť rešpektovanie osobnosti fyzickej osoby. V tomto ucelenom a jednotnom rámci práva na ochranu osobnosti existujú čiastkové práva, ktoré zabezpečujú občianskoprávnu ochranu jednotlivých hodnôt, resp. stránok fyzickej osoby. Občianskoprávne sankcie za neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti sú zakotvené v ustanovení § 13 Občianskeho zákonníka, ktoré ich definuje ako primerané (tzv. morálne) zadosťučinenie podľa ods. 1, a podľa ods. 2 toho istého ustanovenia ide o náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch (zadosťučinenie v peniazoch). Podľa dovolateľov však sledujú jeden a ten istý cieľ, a to primerane, s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu optimálne a teda účinne vyvážiť, resp. zmierniť nepriaznivý následok neoprávneného zásahu do osobnosti fyzickej osoby. Zmyslom náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je uviesť do rovnováhy mieru ujmy na hodnotách ľudskej osobnosti s konkrétnym finančným vyjadrením náhrady takejto nemajetkovej ujmy. Dovolatelia vidia rozdiely vo funkcii peňazí pri nárokoch na náhradu škody (reparačná) a pri náhrade nemajetkovej ujmy (satisfakčná). Ustanovenie § 13 Občianskeho zákonníka predstavuje samostatnú úpravu zvláštnych prostriedkov občianskoprávnej ochrany osobnosti fyzickej osoby, ktorej jednou z foriem je právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Tento právny prostriedok zakotvený v ustanovení § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka je pritom integrálnou súčasťou práva na ochranu osobnosti ako práva osobnostného, vyjadreného ustanovením § 11 Občianskeho zákonníka. Všetky formy ochrany osobnosti sú výsostne osobnostnými – teda nemajetkovými – právami, ktoré vznikli postihnutej osobe neoprávneným zásahom do jej osobnosti, a teda sú nepremlčateľné a to aj v prípade, ak sú vyjadrené v peniazoch. Z podaného návrhu je zrejmé, že sa dovolatelia domáhajú ochrany osobnosti, konkrétne práva na súkromie, ktorého neoddeliteľnou súčasťou je právo na rodinný život, hoci vzhľadom na okolnosti prípadu, sú nútení domáhať sa takej formy ochrany, ktorá je vyjadrená v peniazoch. Podľa názoru dovolateľov by však bolo nelogické, aby sa niektorá zo samotných foriem ochrany práva na ochranu osobnosti premlčovala, ak samotné právo, ochranu ktorému má poskytnúť, premlčateľné nie je. Záverom dovolania ešte z opatrnosti uvádzajú judikatúru Najvyššieho súdu ČR, a to rozsudky senátu 30 Cdo, ktoré sú plne konformné s ich argumentáciou o problematike premlčateľnosti

práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. Dovolatelia navrhli, aby Najvyšší súd SR rozhodnutie odvolacieho súdu zmenil tak, že návrhu žalobcov vyhovie v celom rozsahu, alebo alternatívne rozhodnutie súdov oboch nižších stupňov zrušil a vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Žalovaná sa k dovolaniu žalobcov nevyjadрила.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpení advokátom proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobcov nie je dôvodné.

V ustanovení § 238 ods. 3 O.s.p. je odvolaciemu súdu zverené oprávnenie založiť výrokom svojho rozsudku prípustnosť dovolania v prípade, že toto rozhodnutie je zásadného právneho významu. V prípade dovolania pripusteného odvolacím súdom je dovolateľ oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), a to práve len v konkrétne vymedzenej otázke. V dovolacom konaní môžu byť v takom prípade predmetom súdneho posudzovania iba právne otázky, na riešenie ktorých odvolací súd pripustil dovolanie, teda nie všetky (niektoré) právne otázky, riešené odvolacím súdom v rozhodnutí [na riešenie skutkových otázok dovolací súd nie je oprávnený ani vybavený procesnými prostriedkami (§ 243a ods. 2, veta druhá O.s.p.)].

Z ustanovenia § 242 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dovolací súd je viazaný rozsahom dovolania a dovolacím dôvodom, vrátane jeho vecného (obsahového) vymedzenia dovolateľom. Obligatórne sa zaoberá len vadami vymenovanými v § 237 O.s.p. a tzv. inými vadami, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Tieto vady konania neboli dovolateľmi namietané a nevyplynuli ani z obsahu spisu.

Uplatnením dovolacieho dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. možno odvolaciemu súdu vytknúť, že jeho rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne

závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Úlohou dovolacieho súdu v prípade dovolania, odôvodneného nesprávnym právnym posúdením veci, je posúdiť, či odvolací súd na zistený skutkový stav použil správny právny predpis a či ho aj správne interpretoval.

Vzhľadom na to, ako odvolací súd vymedzil zásadnú právnu otázku, na riešenie ktorej pripustil proti svojmu rozsudku dovolanie, mohla byť predmetom preskúmania dovolacím súdom len táto právna otázka. Touto otázkou zásadného právneho významu je otázka premlčateľnosti, či nepremlčateľnosti práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka najmä, či platné znenie ustanovenie § 13 Občianskeho zákonníka podáva samostatnú a osobitnú úpravu zvláštnych prostriedkov občianskoprávnej ochrany osobnosti fyzickej osoby a medzi nimi tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktoré je nepremlčateľné, alebo právo na zadosťučinenie podľa ustanovenia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka je právo, ktoré sa svojou satisfakčnou funkciou podobá na reparačnú funkciu majetkového práva, teda práva na náhradu škody a premlčuje sa ako každé iné majetkové právo v trojročnej premlčacej lehote.

Jednotné právo na ochranu osobnosti fyzickej osoby je zabezpečované radom rozličných prostriedkov, na ktoré treba prihliadať relatívne celkom samostatne. Pokiaľ by bolo úmyslom zákonodarcu upraviť jednotne prostriedky ochrany osobnosti fyzickej osoby jednotne, len ťažko by umožnil, aby sa práva na použitie jednotlivých prostriedkov upravených v ustanoveniach § 13 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka mohli použiť kumulovane, ale z logiky veci by bolo jednoduchšie voliť jeden z uvedených prostriedkov vzhľadom k intenzite protiprávneho zásahu do osobnostného práva fyzickej osoby. Z tohto pohľadu je taktiež treba pristupovať k riešeniu otázky, či právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je relatívne samostatným a či ide o majetkové právo alebo nie.

Dovolací súd vychádza z názoru, že právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je jedným z čiastkových a relatívne samostatných prostriedkov ochrany jednotného práva na ochranu osobnosti fyzickej osoby a vzniká vtedy, pokiaľ morálne zadosťučinenie podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka ako výsostne osobné právo nepostačuje na vyváženie a zníženie nepriaznivých následkov protiprávneho zásahu do osobnostných práv fyzickej osoby a aj keď ide o satisfakciu v oblasti nemateriálnych osobnostných práv (obdobne ako pri

bolestnom a s'ražení spoločenského uplatnenia alebo pri priemyselnom vlastníctve) jeho vyjadrenie peňažným ekvivalentom spôsobuje, že ide o osobné právo majetkovej povahy.

Ani odlišnosť takéhoto nároku (náhrada nemajetkovej ujmy) od náhrady škody, ktorá je nepochybne nevymáhateľná v prípade uplatnenia námietky premlčania, však nespôsobuje to, že by sa predmetný nárok stal nemajetkovým, a preto táto odlišnosť nemôže spôsobovať jeho nepremlčateľnosť.

Ak je obsahom nároku na náhradu nemajetkovej ujmy požiadavka na zaplatenie peňažnej čiastky, potom princíp právnej istoty vylučuje, aby plynutiu času neboli priznané žiadne právne účinky. Podľa názoru dovolacieho súdu je to obsah nároku a nie predmet jeho ochrany, čo je určujúce, z hľadiska uplatnenia všeobecného právneho inštitútu (v tomto prípade premlčania).

Na základe uvedeného dovolací súd považuje záver odvolacieho súdu o premlčateľnosti práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch za správny. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia náležite vysvetlil dôvody, ktoré ho viedli k záveru o premlčateľnosti práva na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch. S týmto záverom sa dovolací súd stotožňuje a k nemu iba dodáva, že i podľa jeho názoru je právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ako jeden z relatívne samostatných prostriedkov ochrany osobnosti fyzickej osoby, právom majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje. Toto právo, hoci je jedným z prostriedkov zabezpečenia ochrany osobných (osobnostných) práv, ktoré režimu premlčania nepodliehajú, sa svojou povahou zreteľne odlišuje od týchto osobných (osobnostných) práv.

V súvislosti s rozhodnutiami českých súdov, ktoré uvádzali dovolatelia, dovolací súd uvádza, že Najvyšší súd ČR sa rozhodol zjednotiť postup súdov pri posudzovaní premlčateľnosti náhrady nemajetkovej ujmy, tým že na základe spoločného rozhodnutia občianskoprávneho a obchodného kolégia bol zverejnený rozsudok Vrchného súdu v Olomouci zo 17. februára 2004, sp. zn. 1 Co 63/2003, ktorého právna veta znie „Právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa ustanovenia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka, je právom majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje“ (pozri aj rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 25. septembra 2008, sp. zn. 5 Cdo 278/2007, a rozsudok veľkého senátu Najvyššieho súdu ČR zo dňa 12. novembra 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008).

Z uvedeného vyplýva, že dovolanie žalobcov bezdôvodne vytýkalo odvolaciemu súdu, že jeho rozhodnutie nie je správne. Keďže dovolací súd nezistil ani vady konania podľa § 237 O.s.p., ani iné (v § 237 O.s.p. neuvedené) vady, ktoré by mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, uvedený opravný prostriedok rozsudkom zamietol (§ 243b ods. 1 časť vety pred bodkočiarkou O.s.p.).

Úspešnej žalovanej dovolací súd nepriznal náhradu trov dovolacieho konania, pretože jej v súvislosti s týmto konaním trovy nevznikli.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. novembra 2009

JUDr. Jana Bajánková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia:

Hrčková Marta